

DAVID V HŘÍCH A POKÁNÍ

Převod materiálu

Jan Štěpán

Pořadí v lekci

10

VSTUPNÍ VERŠ

Ž 51,3 - 4

LITURGICKÉ ČTENÍ

1S 11,1-4

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

David si nevyrovnává účty s politickým protivníkem, nýbrž se sokem v lásce. Urijáše zlikviduje intrikou. Z Davida pastýře a ochránce znevýhodněných se stane intrikující tyran. Domnívá se, že královský úřad jeho čin ospravedlňuje. Podobenství proroka **Nátana** je nastaveným zrcadlem, v němž David spatřuje svou tyranskou tvář a kaje se. V tom je David výjimečný: proroka netrestá, ale bere jeho zvěst vážně. Který z dalších panovníků, vládců, prezidentů je schopen přiznat své selhání, kát se?

Urijáš byl jeden z Davidových třiceti sedmi důstojníků (2S 23,39). Biblický text ho označuje za Chetejce, tedy převodního obyvatele Jeruzaléma, který se připojil k lidu izraelskému. Dvakrát odmítnul setkat se svou manželkou během bojů Hospodinových, a tak osvědčil větší věrnost Zákonu (Dt 20,7) než David, který se snažil vše nastrojit tak, aby Urijáš tento zákon přestoupil.

Betsabé se nakonec stává jednou z žen krále Davida. Stala se matkou čtyř synů: Šalomouna, Sammua, Sobaba a Nátana. Jinou ženou krále Davida byla Maacha, ta se stala matkou Absolona (viz následující příběh David a Absolon). David zřejmě ještě neměl tak velký harém jako ostatní okolní králové, popř. později jeho syn Šalomoun. Později Talmud dovoluje králi 18 žen, prostému člověku 4, kromě zákonné manželky. SZ zná mnohoženství u praotců, v době soudců i králů, tíhne však k jednoženství. Podle Dt 17,17 ani král nemá mít mnoho žen, "aby se jeho srdce neodvrátilo od Boha." NZ už považuje jednoženství za normu. "Mnohoženství bylo v židovství zakázáno teprve kolem r.1000 po Kr, a to jen pro evropské Židy." (BSN, s. 1345)

Z pozdější doby víme, že za cizoložství mohli být muž i žena ukamenováni (Dt 22, 22). Pro krále platil Hospodinův zákon v první řadě (Dt 17,18nn). Tímto měřítkem je měřen i tento příběh, aťkoli souhrnné vydání a formulace zákona je až z doby pozdější. Poměry na královském dvoře prokazují, že králi je schopen něco namítnout jen prorok. Mimo Izrael nebylo obvyklé a možné, aby král byl kritizován. Král byl často synem boha nebo jeho nejvyšším služebníkem a jeho slovo se stávalo zákonem. V Izraeli stál zákon i nad králem, aťkoli se očekávalo, že král rozsoudí sporné případy, že může omilostnit nebo nechat popravit.

Davidovy intriky a hlavním a jediným hříchem není cizoložství. Jeho intriky začínají žádostivostí (srv. 10. přikázání) a končí úkladným zabitím. Na tom nic nemění "zákonné" přijetí Betsabé za manželku.

? Boží spravedlnost ? podle zákona by si David za své jednání zasloužil smrt. B?h se však smilovává a postihuje jej "jen" tvrdým trestem (12,10.13.14), který však není nezm?nitelným prokletím. David i potom zakouší milost narozením nového syna.

2. úskalí textu:

? vypráv?ní nesmíme zakon?it mravou?ným ponau?ením, že David propadl n?jakému chvilkovému poblouzn?ní ?i nez?ízené smyslnosti. David se snaží jednat jako králové jiných m?stských stát?. Podle zákona Hospodinova nem?l setr?ávat ve m?st?, ale jako král m?l být první v boji. Davidova otázka (3.v.) i vysoké vojenské postavení Urijáše ukazují, že si David je skoro jistý, o kterou ženu jde. P?ed svými služebníky nic nezatajuje, spíše zkouší, co všechno si m?že jako král dovolit. Zda se mu podaří jeho královský harém rozmnožit o další ženu, by? i tímto (tyransko?intrikánským) zp?sobem. (Seznam n?kterých jeho žen a d?tí najdeme v 2S 3,2?5; 5,13?15, viz též pozn. k 13.v. Ekum. p?eklad ozna?ená písmenem h.)

? Nátan?v p?íb?h o ove?ce ukazuje, že David se chová jako mnozí jiní, protože ho roz?ílí nespravedlnost jiného. David se však liší od ostatních rozpoznáním své viny a p?ijetím trestu.

? nem?li bychom se bát mluvit, zejména se staršími d?tmi, o Davidov? tyranství a intrikách. Biblický text Davida nijak nep?ikrašluje. To uvidíme i v následující úloze (2S 15?19), pop?. si promyslete d?sledky Davidových rad Šalomounovi (1Kr 2,1n). Nesmíme Davida zdokonalovat podle n?jakého dogmatického m??ítka (vylepšovat jeho náboženský image). Jinak nevynikne, co je na n?m vzorového, ani velikost Božího odpušt?ní. V p?ípad? nekritického p?ístupu k Davidovi se vaše katechetické úsilí zm?ní v nebiblické chvalo?e?ení ?lov?ka, pop?. papouškování "v??ných pravd", které dít?ti zastírají výhled k dramati?nosti lidského života i Božího milosrdenství. Kritický pohled naopak u?í, že Boží milosrdenství je naprosto nezasloužené a nepochopiteln? p?ekvapivým darem. Všechna údobí lidského života neprokazují v?domé p?ijetí této skute?nosti u mnohých i významných lidí. P?esto B?h s námi má trp?livost a po?ítá s naší odpov?dí na jeho oslovení. M?žete tedy mluvit o Davidov? tyranství, musíte však také um?t dát odpov?? na otázku, pro? se o Davidovi mluví jako o jednom z nejlepších král?.

? i v Bibli najdeme p?íklady pozd?jších tradic, které se nevyhnuly zjednodušujícímu oslavování významných postav bez záporných prvk?. Uv?domme si, jak bychom byli ochuzeni, kdybychom krále Davida znali jen z podání autora knih Paralipomenon.

? nem?li bychom p?ehlížet Joábovu vinu na smrti Urijáše. Joáb je sice pod?ízen královým rozkaz?m, ale i pro n?j, stejn? tak jako pro krále, má být tou nejvyšší autoritou zákon Hospodin?v.

1.

3. metodické poznámky

D?ti si mohou skládanku složit na za?átku a vy jim potom svým vypráv?ním „vysv?tlíte“ její smysl. P?i výkladu jí budete svoje vypráv?ní ilustrovat. Za?nete prost?ední scénou (oba krajní díly p?ehnuté dozadu). Pak k ní ukážete Nátanovo podobenství. P?i Davidov? rozho??ení sklapnete prost?ední scénu tak, aby David ukazoval na bohá?e s pe?ením. A když Nátan odhalí smysl svého podobenství, roztáhnete skládanku, aby rozho??ený David ukazoval zase na sebe v prost?ední scén?.

Samoz?ejm? je také možné, aby d?ti omalovaly a složily skládanku po vašem výkladu a sami potom podle ní p?íb?h vypráv?ly.

4. poměcky: obrázek proroka, kritická funkce novin a novinářů: několik titulů deníků, popř. opak kritičnosti: bulvár (Blesk aj.), obrázek diktátora; obrázek kajícího, popř. modlícího se.

5. motivací uvedení do příběhu:
otázka pro mladší školní věk:

Co uděláte, když u vašeho kamaráda uvidíte krásnou hračku, kterou sami nemáte?

otázka pro starší školní věk:
Chystali jste už něco zlého potají, aby se to rodiče nedověděli? Podařilo se vám to, nebo se to prozradilo?

6. osnovy vyprávění:

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

Úlohu zkráte dle následující osnovy, tzn. Davidův plán na zhlazení stop (pozdání Urijáše do Jeruzaléma nemusíte zmiňovat), podrobně však popívyprávíte vystoupení Nátanova a jeho podobenství. Zmíte, ale již nerozvádíte do podrobností Hospodinův trest. Zdrazníte, že David se nezaal vymlouvat ani nepotrestal Nátana, ale uznal svou vinu. Narození dalšího syna není "happy end" příběhu, ale nezasloužené znamení Božího odpuštění.

- I. Motivace
- II. David závidí Urijášovi ženu
- III. David ukradne Urijášovi ženu
- IV. Davidův zlý plán se naplnil ? Urijáš umírá v boji
- V. Prorok Nátan vypráví podobenství o ovece
- VI. Davidovo pokání a lítost

b) poznámky a osnova pro starší školní věk:

vyprávíte podle Bible v plném rozsahu. Píipomeíte však také Hospodinův záměr, vzkázaný skrze Nátana: syn se má jmenovat Jedidjáš (Hospodinův miláček) nikoli Šalomoun (2S 12,25), píipomeíte díttem dosah takového íinu v Izraeli, jakým bylo udělení jména (Abram - Abraham; Jákob - Izrael aj.)

- I. David nejde do boje s Amonitskými, píestává plnit vévodské funkce
- II. David si myslí, že jako král si může dělat, co chce, povolává Betsabé k sobě a spí s ní
- III. David nastraží Urijášovi v Jeruzalémě léku, ale Urijáš je věrný nařízení zákona
- IV. David zosnuje Urijášovu smrt a bere si Betsabé za manželku
- V. Nátanovo podobenství o ovece a Davidův soud

VI. Prorokovo obvinění - David pohrdá Hospodinovým slovem, jeho násilné jednání se stane „vzorem pro ostatní“ v jeho domě

VII. Oznámení trestu

VIII. Davidovo pokání a lítost ? Boží odpuštění a trest

IX. Šalomoun ? syn Davida a Betsabé, znamení Božího odpuštění: Jedidjáš

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ

Už jste slyšeli o lásce na první pohled? Píší se o ní knížky, zpívají písně, natáčí filmy; časopisy pro všechny možné generace vyprávějí neuvěřitelné příběhy... Někdy by se zdálo, že nikdo na celém světě nedělá nic jiného, než že hledá svou osudovou lásku. Takovou, která změní celý jeho život, pro kterou obětuje všechno a která mu zůstane nadosmrti. - Málokdy se ovšem píše o důsledcích těchto „lásek“. I ta nejosudovější vzplanutí zřídka kdy vydrží déle než pár měsíců a čím bláznivější zážitky, tím zoufalejší konce.

II. KRÁL SE ZAMILOVAL

I král David si prožil takovou lásku. Její následky se pak prolínají celým jeho životem a přidávají mu poněkud nepřijemnou pachuť. Vidíme, že ani nejvtěší a nejlépe hodnocené biblické postavy nepředstavují být lidmi se všemi chybami a slabostmi.

Příběh se odehrává v době, kdy je Izrael ve válečném stavu, a David, velký vojevůdce, zůstal v Jeruzalémě. To je překvapení: ve chvíli, kdy lid potřebuje krále nejvíce ze všeho, král sedí doma a nudí se. Nevíme, proč tomu tak bylo, ale v každém případě tato jeho absence bude mít dalekosáhlé následky jak pro Davida osobně, tak i pro celý národ.

David tedy v muži opuštěném Jeruzalémě hledí z okna a pozoruje koupající se ženu. Zatouží po ní a vůbec nebere ohled na to, že je to žena vdaná a že tím, co zamýšlí, porušuje Hospodinův Zákon. Zřejmě si myslí, že jako král nemusí všechno dodržovat tak doslova a že jeho postavení ho opravňuje, aby si dělal, co se mu líbí. Nedbá ani na to, že svým jednáním ubližuje lidem, kteří jej mají rádi a jsou mu oddáni. A tak si nechá svou „lásku na první pohled“ zavolat a vyspí se s ní. Užije si příjemnou chvíli a zase ji pošle domů. Myslí si, že se vlastně nic nestalo.

Možná i dnes je moderní říkat si, že se takovéto věci nemá přikládat velký význam, že jde o záležitost přechodnou, která nepřináší žádné závazky a kvůli níž se není třeba přeliš vzrušovat. Možná je populární říkat, že se člověk nemusí ovládat a omezovat, že taková chvíle ani nemůže ovlivnit dlouhý život. Láska, k níž patří i sexuální vztahy, však není nepodstatná maličkost a může život člověka ovlivnit velmi výrazně – jak uvidíme z pokračování našeho příběhu.

V celém příběhu je zvláštní i přístup k oné ženě: Píše se o ní skoro jako o věci. Známe sice její jméno, ale s dodatkem, že patří Chetejci Urijášovi. Nemluví se o její vůli, jejích touhách, její zamilovanosti, jejím souhlasu s celou věcí, je zcela pominut její strach a její vina – možná je to jen pro zvýraznění hříchu Davidova, možná je to dáno starozákonním opomíjením žen. Jediná chvíle, kdy její osobnost vstupuje do příběhu, je její oznámení, že čeká dítě. V každém případě Písmo ukazuje, na její straně leží zodpovědnost za to,

co se stalo: ta leží na králi Davidovi.

III. ŠPATNOST PLODÍ JEN DALŠÍ ŠPATNOST

Situace se Davidovi komplikuje. Jeho avantýra neskončila bez následků: manželka vojáka, který za jeho vč nasazuje život v poli, čeká Davidovo dítě. David najednou zjišťuje, že jeho sebejistota má vážné trhliny. A udělá to nejhorší, co může: snaží se všechno zamaskovat a zakrýt. Nechce se mu odstoupit od zlého, co provedl. Nelituje svého hříchu. Ještě pořád si myslí, že se může vyhnout pravdě; že může svou spravedlnost udržet – lží. A my jen můžeme sledovat, jak se potápí hlouběji a hlouběji do víru vlastních piklů. Jeho příběh je názorným příkladem toho, jak nepřiznaná a nelitovaná vina plodí další a další hříchy a tlačí člověka do bezvýchodné pasti.

David pod malichernou záminkou povolá Urijáše domů – prý aby mu podal zprávu o průběhu boje. Nezajímá ho ovšem v tuto chvíli ani tak to, co slyší, jako to, jestli se mu podaří zastít své provinění: jestli jeho voják přenocuje doma u své manželky. Tak se k prvnímu hříchu – cizoložství – připojil i druhý: navádění druhého k porušení Božích zákonů. - Pro válečné akce v Izraeli totiž platila přísná pravidla. Bojovník se nesměl od svého svatého úkolu ničím rozptylovat – ani stykem s manželkou. Uriáš (mimochodem přístěhovalec, neizraelec původem) dodržuje tato Hospodinova nařízení mnohem poctivěji než král, který měl být vzorem všemu lidu. Jako účastník válečného tažení, byť momentálně odříznutý od své armády, si nedovolí jít do svého domu, nýbrž zalehne před vraty pod širákem. Stejně naprázdno vyjde Davidova snaha i druhého večera a David už vidí, že prohrál. Ale nevzdává se a připravuje jiné řešení – další hříchy.

Když pochopí, že Urijáše nesvede k porušení válečných pravidel, usoudí, že se ho musí zbavit. Ve svém srdci se rozhodne, že jeho královská pověst (možná myslí i na pověst ženy svého bližního...) je důležitější než život jeho oddaného služebníka. Tady jeho hříchy dostupuje vrcholu: začne osnovat vraždu. Má generála, o kterém ví, že splní jeho příkazy do posledního písmenka. Navede ho, aby postavil nic netušícího Urijáše do první linie a uprostřed bitvy, aby jej opustili. V takové situaci nemůže obstát ani největší hrdina. Uriáš padne a Davidova pověst bude uchráněna – nikdo se nedoví o jeho cizoložství a nebude ani podezříván z vraždy. Jak geniální plán!

IV. HŘÍCH SI ZASLOUŽÍ TREST

Jenže král ve svém plánu nějak přestal počítat s tím, který je „nadřazen i králem“. Nikdo z lidí nemohl jeho plán prohlédnout. Dokonce ani slepě poslouchající vojevůdce se neptá, proč byl vydán takový podezřelý příkaz. Nikdo nezpochybňuje Davidovu bezúhonnost. Král naopak vypadá jako lidumil, když vezme do ochrany vdovu po svém zemřelém vojákovi. Celé své okolí David ošálí. Všechny - kromě Hospodina. Jako by úplně zapomněl, co Hospodin prohlásil, když si ho vyvolil za krále: „Člověk hledí na tvář svého, ale Hospodin vidí srdce.“ Bůh nezůstává se svým hodnocením našich činů na povrchu, ale zkoumá podstatu. A ta je v tomto případě černá jako noc.

A tak se stane, že do Davidova paláce přichází prorok Nátan – posel Hospodina. Přichází jako zvěstovatel trestu. Aby králi co nejnázorněji ukázal, jak ohavného činu se dopustil, vypráví mu podobenství. Počítá s královým smyslem pro spravedlnost. A my vidíme, že Hospodin nezavrhne Davida úplně. Stále ještě mu důvěřuje a spoléhá na jeho upřímnost. Dává mu ještě poslední příležitost k pokání a nápravě. - Podobenství je jednoduché: o boháči, který oloupil chudáka o jeho jedinou ovečku a poslední radost. Stalo se to v tvém království, Davide. Jaký trest mu, králi, vyměříš? Odpověď je snadná: „Ten člověk je hoden smrti, a ještě předtím musí nahradit způsobenou škodu i s úroky!“ Vzápětí se milý král dozví, že vynesl trest sám nad sebou: „Ty jsi ten muž!“

Další vysvětlení už David nepotřebuje. Není otupělý hříšník, kterého jeho viny už nerozházejí a který se přede všemi dokáže obhajovat. Jeho hříchy se dovolal do nebe a král si najednou uvědomuje hranici své moci. Možná by mohl ještě v tuto chvíli zapírat, mohl by se pokusit umlčet Hospodina hlas, tak jako už mnozí přede

ed ním. Mohl by zlikvidovat pravdomluvného Nátana. Jenže David ví, že nic z toho nikam nevede: Pravdu umlčet nemůže.

V. POCTIVÝ PŮIZNÁ CHYBU

Vina je nesporná. A David konečně pochopí, kudy vede správná cesta. Už ne přes další znásobování hříchu, ne přes další lži nebo vraždy. Jedině když se poctivě podívá Pravdu do očí, když s lítostí vyzná vinu a když bude připraven přijmout zasloužený trest. Ví, že si trest zaslouží, dokonce i trest smrti.

Teprve v tomto okamžiku se ukazuje velikost Davida jako toho, který byl nejbližší Hospodinovu ideálu. David není bezchybnou, dokonalou postavou. Ukazuje se však jako člověk poctivého srdce: když zhřeší, přizná se a pokusí o nápravu. Přestane utíkat před svým hříchem, přestane se schovávat před svým Bohem, přestane si hrát na něco, co není. Dojde mu závažnost toho, co udělal. Uvědomí si, že pro malicherný důvod zničil život svého bližního.

Navíc dítě jeho hříšné lásky smrtelně onemocní a David zjišťuje, že následky špatnosti často musí nést i malí cí a nevinní. Takové pomyšlení je těžké unést. Už má na svědomí dvě oběti... David vyznává svou vinu, lituje svého hříchu a prosí Hospodina o odpuštění. Postí se a modlí za záchranu dítěte. Dítě však zemře. Když pak David zjistí, že už věci nelze vzít zpět, vzdá chválu Hospodinu a podřídí se jeho rozhodnutí. Po něm se mu Bat-sheba porodí druhého syna – Šalomouna.

Je to smutný příběh. Král David však musel poznat, že není žádný superman, který by byl povznesen nad Boží Zákon a mohl si dělat, co chce. Pokoří se před Bohem a lituje svých vin. A právě tím se stává nejvyšším z izraelských králů.

MODLITBA

Pane Bože, před tebou jsou si všichni rovni – král i poddaný, pán i služebník, významný i bezvýznamný. Tvůj Zákon se vždy zastává slabších proti chtivým silným. Spravedlivě trestáš špatnost. Přesto i hříšníkově nabízíš cestu zpět – pokání a odpuštění hříchů. Děkujeme ti za tvou spravedlnost, pravdivost i za tvé milosrdenství a lásku. Dej, ať i my se toho vždycky dokážeme držet a podle toho jednat. A když se proviníme, ať dokážeme najít sílu k pokání a nápravě. Amen

podněty pro rozhovor:

• K čemu si na Davidovi můžeme vážit? Je rozdíl mezi velitelem Joábem a králem Davidem, co se týče hodnocení svých činů?

• Která přikázání David v tomto příběhu porušil?

• Kdo plní v církvi prorockou úlohu?

- má církev plnit prorockou službu ve společnosti - nebo jí to nepřísluší? (teologové se o tom nedovedou dohodnout; bible nám nejmenším připomíná příběh o Jonášovi - komu a co zvěstoval Jonáš?)

- jsou úlohy o izraelských králích, o osobních, politických i vojenských záležitostech starého Izraele důležité pro křesťany, nebo se dnes přece jen zabýváme úplně jinými problémy, o kterých se lidem ve starověku ani nesnilo? Změnili se lidé oproti starověkým? Jsou dnešní králové a presidenti schopni přiznat svou vinu

• Věděli o Davidově pokání ostatní lidé?

? je dovoleno výjimečným lidem přestupovat zákony?

? co znamená, že funkce, úřad, vysoké postavení ?lov?ka mohou mravně rozložit?

? plní někdo ve společnosti úlohu „prorocké kritiky“? (žurnalisté, režiséři dokumentárních filmů, církevní tisk, poslanci v parlamentu - mohou také nějakým způsobem vyhlášovati odpuštění? Je tisková omluva formou, která přispívá k odpuštění a smíření ve společnosti?

- je oznámení viny a vyhlášení usmíření jen ryze osobní záležitostí - záležitostí jedince nebo naše viny i naše smíření se dotýká nějak druhých - co k tomu říká náš příběh?

? co je to intrika? Nese David odpovědnost za smrt Urijáše, když ho sám nezabil? (Podobného problému se z jiné strany dotýká švýcarský spisovatel F. Dürrenmatt v knize "Soudce a jeho kat")

? všimnete si zřetelnosti Davidova rozhodnutí poslat rozsudek smrti po samotném, nic netušícím Urijášovi ? podobné krutosti obsahují i některé pohádky (o Plavákovi).

? nemohl se velitel Joáb vzepít a neposlechnout rozkaz krále Davida? Za jakých okolností ?lov?k nemá uposlechnout rozkaz nějakého nadřízeného ?lov?ka, popř. vládních či církevních úředníků?

? slyšeli jste někdy o tom, že váleční zločinci se nakonec před soudem vymlouvali, že "jen" plnili rozkazy svých nadřízených?

Slyšeli jste, kdo se stal pro lidi dvacátého století symbolem nekajícího ?lov?ka? (Eichmann - co organizoval?).

? slyšeli jste o tom, že jeden student střední školy si najal své spolužáky, aby zavraždili jeho vlastní rodiče? Neudělal David něco podobného?

? víte, že Šalomoun se měl jmenovat Jedidjáš?

Odkaz na pracovní list

[10 Davidův hřích a pokání - st](#)

[10 Davidův hřích a pokání](#)

Odkaz na píseň

[Neskládejte v mocných naději](#)

[Před tvou tváří, Pane, nemám vůbec nic](#)

[Ježíši, slávo nejvyšší \(EZ494\)](#)

[Zavítej k nám, Duchu svatý, s Otcem, s Synem](#)

[Odpuď, že dnes tak jako včera](#)

[Temnou divnou mlhou bloudím sem a tam](#)

Cílová skupina

[Starší školní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 2](#)

Biblický odkaz (kat)

[2 Samuelova 11,1–27](#)

[2 Samuelova 12,1–14](#)